

Motivace k dárcovství ve vybrané oblasti neziskového sektoru - dobrovolní dárci krve

Gabriela Mazare

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Iméno a příjmení: **Gabriela Mazare**
Osobní číslo: **H16033**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Motivace k dárcovství ve vybrané oblasti neziskového sektoru –
dobrovolní dárci krve**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti dobrovolnictví a dárcovství, prosociálního chování a neziskového sektoru.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tisková/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GÁLIK, Stanislav. Psychologie přesvědčování. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-121-1.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PENKA, Miroslav a Eva TESÁŘOVÁ a kol. Hematologie a transfuzní lékařství II. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3460-6.

ŘEHÁČEK, Vit a Jiří MASOPUST. Transfuzní lékařství. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4534-3.

Vyhláška č. 43/2008 Sb., o stanovení bližších požadavků pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidské krve a jejích složek (vyhláška o lidské krvi).

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Radana Kroučilová Nováková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **19. prosince 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 19. prosince 2018

doc. Ing. Anželka Lengalová, Ph.D.
dištantka

Mgr. Jakub Hladič, Ph.D.
vedoucí ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

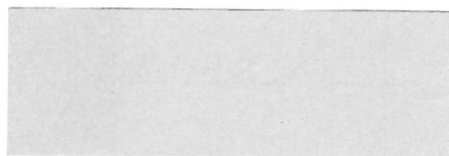
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....14.2.2019.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na motivaci k dárcovství ve vybrané oblasti neziskového sektoru - dobrovolní dárce krve. Práce se skládá ze dvou částí, z části teoretické a části praktické. První část je popsána teoreticky, kde se ve třech kapitolách zabývá specifiky dané oblasti s využitím odborné literatury českých a zahraničních autorů.

Praktická část se zabývá výzkumem, který zkoumá motivaci u dobrovolných dárců krve na transfuzním oddělení v Novém Jičíně pomocí dotazníkového šetření.

Cílem práce je zjistit, co motivuje dárce krve k dobrovolnému dárcovství.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dárcovství, motivace

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on motivation for donation in selected area of non-profit sector - voluntary blood donors. The bachelor thesis consists of two parts, the theoretical part and the practical part. The first part is theoretically describes, where in three chapters we deal with the specificity of the issue using the literature of Czech and foreign authors.

The practical part deals with research, where we investigate the motivation of voluntary blood donors at the transfusion department in Nový Jičín using a questionnaire.

The main goal of the bachelor thesis is to find out what motivates blood donors to volunteer donation.

Keywords: volunteering, donation, motivation

Motto:

„Krev, která nám koluje v žilách, toho ví mnohem víc než my.“

Lauren, K., 1981, americká spisovatelka

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph.D. za cenné rady, komentáře, konzultace a především čas strávený nad mou prací. Ráda bych také poděkovala všem respondentům za jejich spolupráci. Velké díky patří mé rodině a přátelům za jejich trpělivost i podporu, kterou mi po celou dobu studia poskytovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DOBROVOLNICTVÍ A DÁRCOVSTVÍ	12
1.1 DOBROVOLNICTVÍ	12
1.2 DÁRCOVSTVÍ	13
1.2.1 Individuální dárcovství.....	13
1.2.2 Profesionální dárcovství.....	14
1.2.2.1 Nadace	14
1.2.2.2 Nadační fondy.....	14
2 PROBLEMTIKA DÁRCOVSTVÍ KRVE	16
2.1 VYMEZENÍ DÁRCOVSTVÍ KRVE	16
2.2 HISTORIE A SOUČASNOST TRANSFUZNÍCH STANIC	16
2.3 VÝZNAM DÁRCOVSTVÍ KRVE.....	18
2.4 DRUHY ODBĚRŮ KRVE	19
2.4.1 Plná krev.....	19
2.4.2 Aferetické odběry	20
2.5 KRITÉRIA PRO DÁRCOVSTVÍ KRVE	20
2.6 REGISTRY DÁRCŮ KRVE.....	21
2.7 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ DÁRCOVSTVÍ KRVE	22
2.7.1 Český červený kříž.....	22
2.7.2 Spolek Zdraví – Život	22
3 MOTIVACE DÁRCŮ K DÁRCOVSTVÍ	23
3.1 MOTIVACE K ZAHÁJENÍ DÁRCOVSTVÍ.....	24
3.1.1 Nábor a propagace.....	25
3.2 MOTIVACE POKRÁČOVAT V DOBROVOLNÉ ČINNOSTI.....	26
3.2.1 Oceňování dárců krve	27
3.2.2 Výhody pro dárci	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 PRAKTICKÁ ČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	33
4.1 CÍL VÝZKUMU	33
4.1.1 Dílčí cíle	33
4.1.2 Dílčí výzkumné otázky:	33
4.2 METODIKA ŠETŘENÍ	34
4.3 ORGANIZACE ŠETŘENÍ	34
4.4 VÝSLEDKY	35
4.4.1 Struktura dárců našeho výzkumu	35
4.4.2 Vnímání osvěty dárci	40
4.4.3 Motivace dárců k dárcovství	42
4.5 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	55
SEZNAM TABULEK.....	56
SEZNAM GRAFŮ	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58
PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PŘEDVÝZKUM	59

ÚVOD

V dnešní době je problematika dobrovolného bezpříspěvkového dárcovství pořád aktuální. Krev se nedá uměle vyrobit, proto je považována za nenahraditelnou tekutinu, a proto je od dobrovolných dárců nezbytná.

Požadavky na krev se i přes velký pokrok v medicíně zvyšují. Stoupá počet obyvatel, populace stárne a vhodných dárců k odběru ubývá. Hlavně i proto je třeba provádět náborové akce, propagovat dárcovství a především mladé lidi motivovat k dobrovolnému dárcovství krve.

Cílem této práce je přiblížit problematiku dobrovolného dárcovství krve veřejnosti. Dále zjistit aktuální stav motivovanosti dárců na transfuzním oddělení nemocnice Nový Jičín a na základě výzkumu navrhnout nové, potřebné a posilující motivační faktory pro stávající i nové dárce krve a jejích složek.

Teoretická část práce je věnována pojmům dobrovolnictví a dárcovství. Dobrovolnictví k dárcovství neodmyslitelně patří. Jakmile člověk začne dělat něco za účelem zisku, už to není šlechetný čin a především může takto zatajit spoustu důležitých skutečností. Pro ucelení problematiky se další kapitola zabývá historií a současností transfuzních stanic. Dále se věnuje kritérii pro dárcovství krve, registry dárců krve a v neposlední řadě je věnována také legislativě. Kapitola motivace zahrnuje motivaci k dobrovolnému dárcovství a shrnuje problematiku náboru, propagace a oceňování dárců.

V praktické části jsou vyhodnoceny výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, jak dárce krve pohlíží na dárcovství krve, dále jejich motivaci, jak dárce vnímají osvětu a důvody k zahájení či ukončení dárcovství krve.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 DOBROVOLNICTVÍ A DÁRCOVSTVÍ

V posledních letech byla tématům dobrovolnictví a dárcovství věnována pozornost především ve spojitosti s rozšiřujícím se vlivem neziskového sektoru. V této oblasti se setkáváme s různými pojmy, které se do jisté míry nejen překrývají svým významem, ale často jsou považovány za synonyma. Takovým příkladem neustálenosti názvosloví je právě dobrovolnictví a dárcovství.

1.1 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví člověka provází od nepaměti. Již v dávných dobách pomáhali méně šťastným ti, kteří na tom byli lépe. Pomoc potřebovali například kvůli chudobě či kvůli nemoci. Právě vzájemná pomoc a solidarita je považována za základ lidské existence a všech náboženství (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolnictví vychází z dobročinnosti - filantropie. Filantropie pochází z řeckého slova *filein* a *anthrōpos*, což znamená láska k člověku. Vyznačuje se dobročinností a dárcovstvím. Člověk, který tuto činnost zastává, tedy daruje svůj čas, peníze, úsilí či zboží za účelem podpory obecně prospěšného záměru. Často je to vykonáváno v delším časovém horizontu, ale s jasně definovanými cíli, které směřují k zlepšování kvality života nebo k podpoře dobra (Tomečková, 2012).

Dobrovolnictví je projev občanské zralosti, nikoliv obět'. Přináší určitou pomoc tomu, kdo pomoc potřebuje a poskytuje člověku pocit štěstí. Dobrovolnictví je velice často profesionálně organizováno a je spolehlivým i pravidelným zdrojem pomoci pro organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje. Je bezpochyby zdrojem nových možností, zkušeností a zážitků pro osobní rozvoj dobrovolníků (Tošner, Sozanská, 2006).

5. prosince 1985 vyhlásila OSN Mezinárodní den dobrovolnictví jako symbol poděkování dobrovolníkům a zároveň jako zdůraznění role dobrovolníků v občanské společnosti (Frič, Pospíšilová, 2010).

V českých zemích je vznik spolkové činnosti a s ní spojenou dobročinností datován do 19. století, přičemž vznikla řada vlasteneckých spolků na podporu vědy, kultury, vzdělání a umění. Po vzniku samotného Československa se však dobročinnost více rozvinula. Vývoj byl zprvu zastaven německou okupací a poté vznikem socialistického státu. V České republice došlo roku 1989 k rozvoji neziskového sektoru, a přitom byly obnoveny sdružení

i spolky potlačené minulým režimem. Zároveň vznikla řada nových neziskových organizací.

Pro úspěšnou činnost nevládní neziskové organizace je zapotřebí nadšení profesionálů a profesionalita práce s dobrovolníky. Platí, že správně organizované dobrovolnictví se stává nedílnou součástí organizace, přičemž dobrovolníci a profesionálové tvoří jedenu sehranou skupinu (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolnictví vykonávají dobrovolníci, což jsou lidé, kteří jsou tvořiví, nenárokují si finanční odměnu a poskytují svou energii, čas, dovednosti i vědomosti ve prospěch druhých lidí nebo organizace. Dobrovolník je velice často vnímán jako důvěryhodný pomocník, na něhož je možno mít téměř stejné nároky jako na placeného zaměstnance. Dobrovolník přispívá k tomu, že pomáhá nacházet a otvírat zdroje i možnosti dalších řešení. Díky tomu se stává spojencem mezi sektorem neziskových organizací, komerčním sektorem a státem (Tošner, Sozanská, 2006).

1.2 Dárcovství

Dárcovství označujeme jako projev lidské solidarity. Tuto činnost vykonávají fyzické či právnické osoby. Pojem dárcovství zahrnuje peněžité či nepeněžité dary určené přímo potřebným občanům. Dále se jedná o dary prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů na veřejně prospěšné účely (Boukal, 2013).

Dar je poskytován bez nároku na protihodnotu. Dárce je tedy člověk, který přispívá na dobročinné účely a neočekává od tohoto činu vlastní prospěch (www.sancedetem.cz).

1.2.1 Individuální dárcovství

Individuálním dárcovstvím se myslí dárcovství jednotlivců, které se vyznačuje především vysokou mírou emocionality. Jedince vedou k aktu darování jeho osobní i vnitřní motivy. Individuální dárcovství je postavené na budování osobního vztahu mezi neziskovou organizací a jejími dárce. Nejčastější formy individuálního dárcovství jsou SMS zprávy (DMS) nebo příspěvky přes internet. Lidé zpravidla přispívají nižšími částkami než firemní dárce. Strategie individuálního dárcovství, která především spočívá v oslovování nových dárců a motivace i udržení stávajících dárců, je součástí celkové fundraisingové strategie (fundraising je proces nebo činnost, jejímž výsledkem je získávání a shromažďování příspěvků

i finančních zdrojů, nejčastěji v nevládní neziskové organizaci). Tato strategie musí plynout z analýzy možností a potřeb organizace (Boukal, 2013).

1.2.2 Profesionální dárcovství

Dárcovství je variantní součást podpory nestátních neziskových organizací. Dárce může přispět k podpoře oblasti neziskového sektoru tam, kde si myslí, že by jeho peníze pomohly konkrétnímu projektu. Profesionální dárcovství bývá zajišťováno nadacemi a nadačními fondy.

Základem nadace jsou profesionální dárce. Na tomto principu fungují tradiční české nadační subjekty. Tyto nadační subjekty mají za sebou často víc než 20 let fungování a ročně rozdělí stovky milionů korun. Především kvůli tomu jsou, v tom nejlepší slova smyslu, velmi významnou silou českého veřejně prospěšného sektoru, podporovateli a hledači sociálních inovací a hybateli společností.

Bez českých nadací by chyběla například podpora terénní služby, pěstounství a komunitního plánování (www.donorsforum.cz).

1.2.2.1 Nadace

Definice nadace je popsána v Občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. § 306 (<https://zakony.kurzy.cz/89-2012-obcansky-zakonik/>):

- *Zakladatel zakládá nadaci k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu. Účel nadace může být veřejně prospěšný, spočívá-li v podpoře obecného blaha, i dobročinný, spočívá-li v podpoře určitého okruhu osob určených jednotlivě či jinak.*
- *Zakazuje se založit nadaci za účelem podpory politických stran a hnutí nebo jiné účasti na jejich činnosti. Zakazuje se založit nadaci sloužící výlučně výdělečným cílům. Plní-li nadace zakázaný účel, soud ji i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci.*

1.2.2.2 Nadační fondy

Definice nadačních fondů je taktéž popsána v Občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. § 394 (<https://zakony.kurzy.cz/89-2012-obcansky-zakonik/>):

- *Zakladatel zakládá nadační fond k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky.*
- *Název nadačního fondu musí obsahovat slova "nadační fond"*

2 PROBLEMTIKA DÁRCOVSTVÍ KRVE

V České republice, podle spolku Zdraví-Život, chybí asi sto tisíc dárců krve. Tento počet je velice alarmující. Během svého života spotřebuje průměrně český občan pět transfúzí krve. Dárců, především těch dobrovolných, se ale nedostává. Motivovat lidi k dárcovství je obtížné, nepomůže nic jiného než osvěta.

2.1 Vymezení dárcovství krve

Dárcovství krve je v souladu s Etickým kodexem darování krve a léčby krevní transfúzí Mezinárodní společnosti pro krevní transfuzi dobrovolné a bezplatné. Tyto dva principy v praxi napomáhá zvýšení bezpečnosti transfuzních přípravků. Edukace k dárcovství a s tím spojené náborové aktivity by z výše uvedených důvodů měly být zaměřeny na získání bezplatných dárců bez nároku na finanční odměnu. Náhrady cestovních výloh, občerstvení či malé dárky jsou s dobrovolným bezplatným dárcovstvím slučitelné.

Čin darování krev je v legislativě České republiky uveden v řadě obecně závazných právních předpisů. Darování krve a jejich složek je považován za akt ve veřejném zájmu, na který je nutno brát zvláštní ohled.

Podmínky pro odběr krve a její zpracování na transfuzní přípravky upravují zákon 378/2007 Sb., o léčivech, zákon 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách a vyhláška 143/2008 Sb., o stanovení bližších požadavků pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidské krve a jejich složek (vyhláška o lidské krvi). Koncepti transfuzní služby v ČR stanovuje Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví ČR č.j.15288/97/OZP/2-3/1-10.4.1997, přičemž se vychází ze zásady národní soběstačnosti při zajištění krve a jejich složek a principu dobrovolného a bezplatného dárcovství krve a jejich složek. Důvody k pomoci bezplatného dárcovství jsou nejen etické a právní (krev by neměla být objektem nežádoucího obchodu), ale i medicínské, kdy platí, že pouze dárce, který není motivován přímou platbou a není tedy motivován některé informace zatajit, je považován za dárce bezpečného (www.mzcr.cz, www.transfuznispolecnost.cz).

2.2 Historie a současnost transfuzních stanic

Transfuzní lékařství má dlouhou a zajímavou historii. Významnost krve si již uvědomovalo lidstvo ve starověku. V té době tato myšlenka vzbuzovala zvědavost a zároveň úzkost.

Prvotní záznamy o významu krve zmínil v souvislosti krve a života jakožto neoddělitelnou součást lidského bytí přírodní filozof předsokratického období Empedoklés (493-433 př. n. l.) (Nedvěd, 2009, www.prolekare.cz).

V dřívějších dobách považovali lidé krev za nadpřirozenou, zázračnou tekutinu, za všemocný lék, za elixír života, omlazení či věčného mládí. Z tohoto důvodu Římané pili krev umírajících gladiátoru, jenž byli vzorem odvahy a síly. Také proto byl starý umírající papež Inocenc VIII. léčen krví mladých mužů, kterou pravděpodobně pil. Proto se vypráví o čachtické paní, která se koupala v krvi zabitých panen v přesvědčení, že bude mladá (Nedvěd, 2009, www.prolekare.cz).

Vznik transfuzního lékařství a následně transfuzních stanic předcházelo dlouhé bádání a různé experimenty na zvířatech. V roce 1616 objevil Angličan William Harvey (1578-1657) krevní oběh. Ve své knize *Exercitatio anatomica de motu cordis et sanquinis in animalibus*, která vyšla roku 1628, uvedl své přesné a experimentální doložené informace o krevním oběhu, kterými vyvrátil dosavadní spekulativní názory. Další doložený krevní převod provedl v Oxfordu anglický fyziolog Richard Lower (1631-1691). Uskutečnil se v roce 1665 mezi dvěma psy. První technicky úspěšnou transfuzi u člověka provedl roku 1667 lékař Ludvíka XIV., Jean Babtiste Denis (1628-1704), který byl mimo jiné profesor filozofie a matematiky v Montpellieru. Ke svému pokusu použil krev jehněte. Žádné jeho experimenty s transfuzemi zvířecí krve nebyly úspěšné (Tesařová, 2012).

V 17. století se transfuze krve prováděly například při duševních onemocněních, či dokonce jako prostředek k odstranění neshod v manželství. (Nedvěd, 2009)

První transfuze krve člověka člověku se uskutečnila v roce 1818 v Londýně. Provedl ji anglický lékař, porodník a chirurg James Blundell (1760-1878), který je považován za otce krevní transfuze. Lidskou krev podal dvěma vykrváčeným rodičkám, přičemž jedna rodička zemřela. (Tesařová, 2012)

Historie transfuzního lékařství u nás je spojena především se jménem psychiatra Jana Jánského (1873-1921), který roku 1907 objevil čtyři krevní skupiny. Tyto krevní skupiny však nebyly označené tak, jak je známe nyní, tedy A, B, AB a 0, ale římskými číslicemi I., II., III. a IV. (Švejnoha, 2000).

První transfuze krve se v České republice datují k roku 1922, které se začaly provádět na pražských chirurgických klinikách. V tomto roce se jako dárci začali využívat příbuzní nemocných nebo dokonce i samotní zaměstnanci klinik. Avšak toto dárcovství krve mělo

spoustu nevýhod, mezi které patřila nedostupnost příbuzných nemocného při urgentních situacích, nedostatek dobrovolných dárců z řad zaměstnanců klinik či odlišné krevní skupiny příbuzných pacientů. Z těchto důvodů začaly vznikat svazy placených dárců krve. Darovat přicházeli především sociálně slabí jedinci, kteří nebyli pod lékařskou kontrolou, což vedlo k zatajování jejich nemocí. Jejich motivem byl finanční obnos. Začaly se proto hledat jiní dobrovolní dárci, především mezi vojskem a vězni. (Procházka, Švejnoha, 2000)

V letech 1942-1943 přebrala svazy dárců krve veřejná správa, která v rámci nemocnic zakládala ústředny dárců krve. Nemocnice pak s dárci uzavíraly smlouvu, jejíž součástí bylo vyšetření dárce a jejich seznam onemocnění. I v tomto případě se jednalo o placené dárcovství krve. (Procházka, Švejnoha, 2000)

V Československu byla v prosinci 1948 usnesením vlády zřízena Národní transfuzní služba. Po jejím vzniku byly po celém Československu stavěny transfuzní stanice, jež měly ve svém znaku holubici s červeným křížem v bílém poli. Tehdy byly sice náборы i odběry dobrovolné, leč placení (Penka, Tesařová a kol., 2012).

V dnešní době se v České republice na základě doporučení Rady Evropy a Etického kodexu ve většině transfuzních stanic preferuje dobrovolné a bezplatné dárcovství krve. Tento trend by neměl dárce krve motivovat k finančnímu prospěchu, ale ryze k humánnímu činu. Poslední aktuální informace o činnostech a počtu transfuzních služeb je z roku 2015. Popisuje ji Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). ÚZIS ČR uvádí, že k 31.12.2015 bylo registrováno celkem 131 zařízení transfuzní služby (včetně plazmaferetických center a krevních bank) (www.uzis.cz).

V současném systému se v České republice nachází 53 zpracovatelských transfuzních služeb (ZTS). Znamená to, že na jednu ZTS připadá 198 849 obyvatel na daném území. Další skutečnost je taková, že na 1488 km² je určeno jedno ZTS, což je z hlediska náklonnosti transfuzní péče zcela neefektivní. Toto způsobuje plýtvání transfuzních přípravků vlivem expirace a neefektivního řízení (Tesařová, 2015).

2.3 Význam dárcovství krve

Dárcovství krve je činnost, při které je dárci krve odebrána krev pro medicínské účely. Darování krve či jejich složek je považována za akt v obecném zájmu.

Krev, i přes rychlý vývoj různých vědeckých oborů, včetně medicíny, se zatím nepovedlo uměle vyrobit. Proto je nenahraditelnou a vzácnou tekutinou, která pomáhá léčit a zachraňovat lidské životy. Každý z nás se může dostat do situace, kdy bude tuto vzácnou tekutinu potřebovat. Bez možnosti dárcovství krve by mnoho lidí nepřežilo například těžké úrazy, náročné operace nebo by transfuze krve nezachránila život pacientům s nádorovým onemocněním. Léky vyrobené z lidské krve jsou nezbytnou součástí při léčbě poruch krevní srážlivosti, poruch obranyschopnosti organismu či k léčbě popálenin (Penka, Tesařová a kol., 2012).

2.4 Druhy odběrů krve

Krev a její složky se získávají od dárců krve. U dobrovolných dárců jsou odběry bezpečnější, neboť se prokázalo, že u dárců motivovaných finanční odměnou je větší riziko výskytu pozitivních infekčních markerů.

Dobrovolní dárci krve především darují plnou krev nebo tzv. aferetické odběry, jako je plazmaferéza či erythrocytaferéza.

Krev a její složky se získávají od dárců krve. Dárci krve přicházejí na transfuzní stanici, kde se jim odebírá krev pro účely darování jiným, nemocným lidem. Toto odebírání krve se provádí na místě, které splňuje jak bezpečnostní, tak hygienické požadavky.

2.4.1 Plná krev

Plná krev se odebírá do jednorázových vaků s protisrážlivým roztokem, které se položí na odběrovou váhu, kde se krev dále mísí. Před samotným odběrem krve se místo vpichu řádně dezinfikuje. Po vpichu se dárci odeberou krevní vzorky pro laboratorní vyšetření. Samotný odběr nesmí přesáhnout 15 minut. Po odběru se dárci přelepí místo vpichu a je poučen o dodržování klidového režimu. Odebraná plná krev se nejčastěji využívá pro výrobu jednotlivých transfuzních přípravků (Turek, Řeháček, 2013).

2.4.2 Aferetické odběry

Dalším druhem odběrů jsou aferetické typy, které pomocí separačních přístrojů odebírají konkrétní složky krve. Krevní složky se separují pomocí centrifugace nebo membránové filtrace. Princip separace je takový, že se schraňuje pouze potřebná krevní složka a ostatní složky krve se vrací zpět dárci. Tyto aferetické odběry trvají několik desítek minut. Předpokladem odběru je dobrý žilní vstup. Přístrojovým odběrem je například plazmaferéza (odběr plazmy), erythrocytaferéza (odběr červených krvinek) či trombocytaferéza (odběr krevních destiček) (Turek, Řeháček, 2013).

2.5 Kritéria pro dárcovství krve

Kritéria pro přijetí dárce krve jsou v České republice ukotvena ve Vyhlášce o lidské krvi 143/2008 Sb., o stanovení bližších požadavků pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidské krve a jejích složek.

Způsobilost k dárcovství posuzuje lékař nebo pověřený pracovník na základě anamnézy, vyplněného dotazníku pro dárce krve, lékařského a laboratorního vyšetření. Dárce může být každý zdravý člověk, ve věku 18 – 65 let, musí vážit alespoň 50 kg a musí splňovat tyto podmínky:

- Dlouhodobě žít v České republice.
- Platné zdravotní pojištění.
- Dorozumět se pracovníky transfuzního oddělení.
- Být dostupný na stálé adrese a telefonním čísle.
- Nemít revmatické onemocnění.
- Neprodlávat závažné onemocnění, aby odběr neohrozil dárcovo zdraví.
- Nebýt diabetikem léčeným inzulínem.
- Netrpět psychiatrickým onemocněním.
- Nemít prodělané infekční choroby (HIV, žloutenka, syphilis).
- Nepřípustné je rizikové sexuální chování (včetně prostituce, častého střídání náhodných sexuálních partnerů, pohlavního styku s osobou infikovanou pohlavní chorobou nebo s osobou, která užívá injekčně drogy).
- Nemít úzký kontakt s nemocným s infekční žloutenkou.
- Nemít výskyt Creutzfeldt-Jakobova nemoci v rodině.
- Nepobýval-li ve Velké Británii a Francii (nad 6 měsíců) v letech 1980 – 1996.

- Nebylo provedeno tetování, propichování uší, piercing nebo akupunktura v posledních šesti měsících.
- Nepodstoupil-li endoskopické vyšetření, transfuze, operace (to vše v posledních šesti měsících).
- Není-li toxikoman či alkoholik.
- Nepobýval-li v tropických zemích, v zemích s výskytem malárie nebo v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí.
- Nebyl-li v kontaktu s klíštětem.
- A další.

Na tyto uvedené a další kritéria je dárce dotazován v dotazníku, který vyplňuje před samotným odběrem. V dotazníku se dále zavazuje, že se seznámil s „Poučením dárce krve“, nezamlčel žádné závažné skutečnosti a že všechny uvedené informace uvedl pravdivě (Vyhláška o lidské krvi č. 143/2008 Sb., Penka, Tesařová a kol., 20012).

2.6 Registry dárců krve

Každá transfuzní stanice musí disponovat kvalitním a dostatečně velkým registrem dárců krve a jejich složek. S největším nedostatkem dárců se potýkají především velká města. Údaje obsažené v registru podléhají ochraně dat.

Rozlišujeme tyto typy registrů dárců:

Tab. 1 – Registry dárců krve

Registr aktivních dárců krve	Spadají sem dárce, kteří splňují kritéria pro dárcovství a pravidelně docházejí darovat krev a její složky.
Registr dočasně vyřazených dárců krve	Do tohoto registru jsou zařazeni dárce, co dočasně nesplňují kritéria pro dárcovství, ale mohou být zařazeni zpět, jakmile pomine příčina pro jejich vyřazení.
Registr trvale vyřazených dárců krve	Do registru trvale vyřazených se evidují dárce s trvalou kontraindikací k dárcovství krve.

Zdroj: Penka, Tesařová a kol., 2012, vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že nejsou informace o dárcích mezi transfuzními službami propojeny, byl v České republice vytvořen Národní transfuzní informační systém. Tento informační systém zahrnuje celostátní registr dárců vzácných krevních skupin a trvale vyřazených dárců krve, dostupný všem odběrovým centrům a výrobcům transfuzních přípravků (Penka, Tesařová a kol., 2012).

2.7 Organizace podporující dárcovství krve

V České republice nejvíce dárcovství krve podporuje a propaguje Český červený kříž, řada občanských sdružení a orgány státní správy. Nábor dárců je dále v kompetenci jednotlivých zařízení transfuzní služby, která obvykle spolupracují s místními spolky ČČK a jinými organizacemi. I dobrovolný dárců musí být k odběru krve motivován, proto jsou dárcům v České republice poskytovány určité výhody (Řeháček, Masopust, 2013).

2.7.1 Český červený kříž

Český červený kříž (ČČK) je humanitním občanským sdružením v České republice. Tato organizace se podílí na propagaci bezplatného dobrovolného dárcovství krve, jejímž cílem je medializace celé této problematiky. ČČK je součástí Mezinárodního Červeného kříže. Řídí se principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Dne 26.8.1993 byl ČČK uznán Mezinárodním výborem ČK i za člena mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Přijat byl 25.10.1993 (www.cervenkykruz.eu).

2.7.2 Spolek Zdraví – Život

Posláním spolku je propagace a široká aktivní podpora zdravého životního stylu, smysl pro zodpovědnost vůči vlastnímu životu i životu druhých. Jedním z cílů spolku je dohlížet na svůj zdravotní stav cestou dobrovolného dárcovství krve. Patronem spolku Zdraví – Život je režisér a scenárista pan Zdeněk Troška.

Jeden z projektů spolku nese název: „DÁRCI VŠECH KRVÍ, SPOJTE SE“. Projekt se liší od ostatních podobných akcí v tom, že je určen pro tělesně postižené spoluobčany, kteří chtějí dobrovolně darovat krev a především jsou jinak zdraví (<http://www.zdravi-zivot.eu/>).

3 MOTIVACE DÁRCŮ K DÁRCOVSTVÍ

Motivace je jedním ze základních psychických procesů. Motivace je taková vnitřní pohnutka, která vysvětluje, proč se různí lidé orientují na různé cíle. Otázkou je, proč vlastně ostatním pomáháme. Psychologové tvrdí, že motivace k altruismu je potřeba hledat ve vlivu prostředí a výchovy (Nakonečný, 1996).

Existují základní kroky a postupy v motivaci dárců krve:

- Prvním krokem je povědomí, vzdělání a motivace, přičemž postupem je vzdělávání veřejnosti, média a školy.
- Druhým krokem je výzva a zájem veřejnosti, postupem jsou pak přednášky i diskuze.
- Třetím krokem je touha a postupem organizovaný nábor či nábor jedince.
- Čtvrtým krokem je činnost, kdy je postupem organizování a poskytnutí infrastruktury transfuzních stanic.

Nejpodstatnějším motivem pro darování krve by měla být především pomoc druhému člověku (Dobrotová a Kubisz, 2006).

Pojem motivace může také vystihovat například cíle, které si lidé stanovili i způsob, jakým se snaží změnit své chování.

Dle Locka a Lathama je motivace rozdělena do dvou faktorů:

Tab. 2 – Faktory motivace

Vnitřní faktory	pohánějí k činnosti
Vnější faktory	slouží jako pobídka k činnosti

Zdroj: Armstrong, Taylor, 2015, vlastní zpracování

Arnold a kolektiv zas určili 3 složky motivace, a tím jsou:

Tab. 3 – Složky motivace

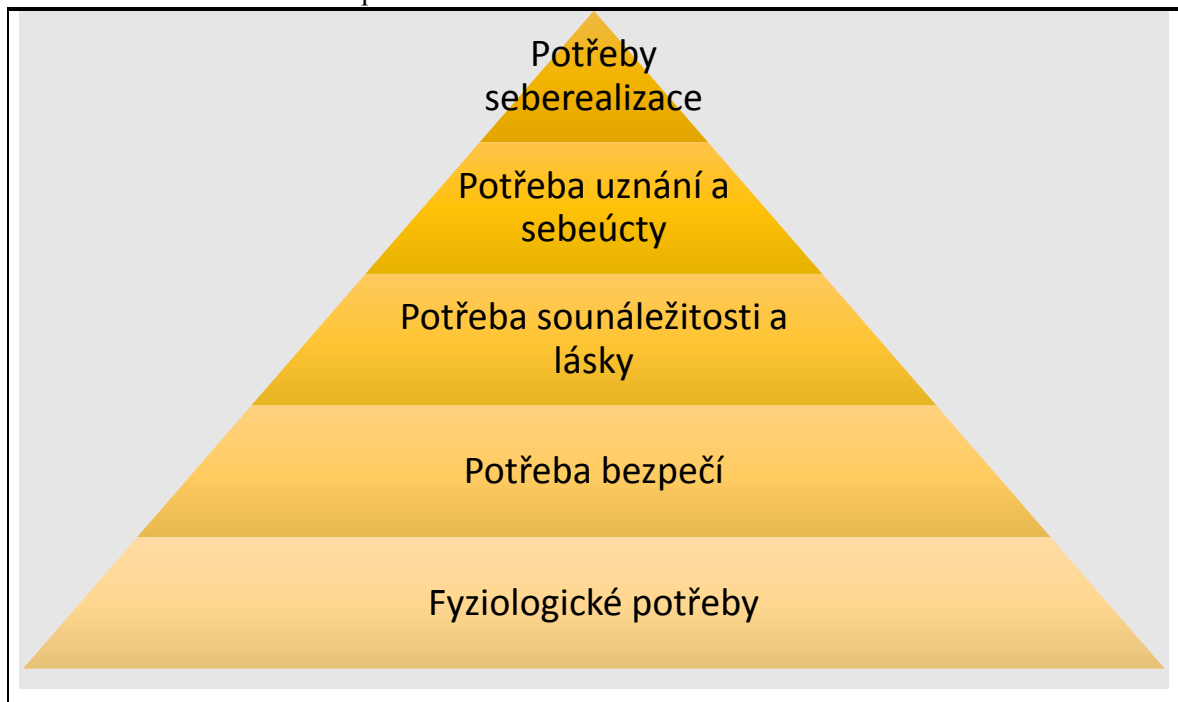
Směr	to je to, čeho se lidé snaží dosáhnout
Úsilí	jak moc se o to snaží
Vytrvalost	jak dlouho se o to snaží

Zdroj: Armstrong, Taylor, 2015, vlastní zpracování

Správně motivovaní lidé se snaží vyvinout větší výkon, a tak učinit něco navíc. Pokud jdou lidé správným směrem a jsou motivováni sami od sebe, aby dosáhli toho, čeho chtějí, pak se jedná o nejlepší formu motivace.

Nejznámější hodnocení potřeb je dle Maslowa. Maslowova hierarchie potřeb je rozdělena do pěti kategorií. Tyto kategorie jsou pro všechny lidi společné a především hierarchicky seřazené od nejnižších po nejvyšší. Jestli-že je uspokojení nižší potřeby, stává se dominantní vyšší potřeba a tak se soustředí pozornost právě na uspokojení té potřeby vyšší (Armstrong, Taylor, 2015).

Obr. 1 - Maslowova hierarchie potřeb

Zdroj: vlastní zpracování

3.1 Motivace k zahájení dárcovství

Lidem se často pod pojmem dárcovství krve vybaví slova jako je pomoc druhým, záchrana života či dobrý skutek. Mnoho Čechů si ale žádá osvětu a informace. Prvodárci si kvůli nedostatku informací myslí, že krev může darovat jen ten, co je zcela zdravý, ale není tomu tak. Darovat krev mohou i osoby s vysokým tlakem, alergiemi atd. (Turek, Řeháček, 2013).

3.1.1 Nábor a propagace

Transfuzní stanice, které jsou většinou součástí zdravotnického zařízení, si nábor zajišťují samy. Intenzita náboru nových dárců závisí na potřebě transfuzních přípravků v daném regionu. Transfuzní stanice úzce spolupracují s různými organizacemi, jako je například Český červený kříž. Nábor nových dárců spočívá především v komunikaci, strategii a použití nástroje. V prvé řadě se musí oslovit noví dárci krve, přičemž se musíme zaměřit na problémy nedostatku dárců krve a vytvořit tak analýzu, proč je právě tak nízký počet dárců krve. Důležité je vytvoření vhodného prostředí pro nové i stávající dárce, aby se cítili lépe. Pro dobrou strategii je nezbytné vytvoření náborového týmu, který bude nejen monitorovat dárce krve, ale bude i vyžadovat zpětnou vazbu. Potřebná je spolupráce s obcemi, městy, středními i vysokými školami a médií. Co se nástrojů týče, je zapotřebí vést schůzky s nemocnicí, vedením klinik, spolupracovat s tiskovým mluvčím a s oddělením marketingu (Penka, Tesařová a kol., 2012).

Pro propagaci se vytvářejí informační kampaně, letáky, plakáty, různé publikace, uskutečňují se společenské a dobročinné akce (Penka, Tesařová a kol., 2012).

Mezi nejznámější akce a projekty (tab. 1) ve spolupráci s transfuzními odděleními patří:

Tab. 4 – Akce a projekty transfuzních oddělení

Daruj krev s Českým rozhlasem	Cílem projektu je oslovit především nové dárce. Oporu projektu poskytl ČČK, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ústav hematologie a krevní transfuze a Světová zdravotnická organizace WHO. Tvářemi akce bývají zpravidla moderátoři rádia. Podporována bývá i známými tvářemi, jako jsou například sportovci.
Daruj krev s Radiem Kiss	Tato akce je zaměřena na podporu dárcovství krve. Na transfuzních stanicích jsou přítomny „Kisspatrolky“, které jako poděkování za darování rozdávají malé dárečky.
Daruj krev, daruješ život	Tato akce je propagována ČČK a je soustředěna na oblast Olomouckého kraje.
Daruj krev s FHS	Účelem této akce je podpořit bezplatné dárcovství krve s Fakultou humanitních studií. Tato akce probíhá na Transfuzním oddělení Krajské nemocnice T. Bati již 10 let. Darování krve předchází motivační přednáška „Každá krev má svůj příběh“.

Zdroj: www.rozhlas.cz/informace/darujkrev, www.kiss.cz, www.darujzivot.eu,
<https://fhs.utb.cz>, vlastní zpracování

3.2 Motivace pokračovat v dobrovolné činnosti

Stejně tak jako začít s dárcovstvím, je důležité v něm setrvat. Ochota účastnit se dobrovolnických aktivit je utvářena hodnotami, které lidé těmto činnostem připisují. Existují dva typy motivace dobrovolnictví.

Prvním z nich je **psychologický přístup**, jenž přišel s návrhem „prosociální osobnosti“, který se odlišuje jinými hodnotami, vlastnostmi a potřebami, které ji k dobrovolnictví motivují.

Druhým typem je **sociální přístup**, který vychází z domněnky, že motivace k dobrovolnictví je podmíněna sociálně. Rozdíl v obou typech je takový, že sociální přístup zdůrazňuje nedůležitost pátrat po tom, jací lidé jsou, ale v jaké životní situaci se právě nacházejí (Frič, Pospíšilová, 2010).

Již po celá staletí se vytvářely motivy lidí chovat se k sobě přátelsky, pomáhat si či si škodit a ubližovat. Motivы dobrovolníků nemusí být zrovna prospěšné pro ostatní. Dle statistické analýzy byly vytipovány tyto uvedené motivace k dobrovolnictví, jež se navzájem prolínají:

- Konvenční neboli normativní motivace je dominantní u 41% českých dobrovolníků. Vyznačuje se stopy vlivu vzorů chování v rodinném kruhu či kruhu známých, tak vlivu očekávání. Často je pozorována u starších lidí ve věku nad 60 let a u věřících.
- Reciproční motivace má dominantní vliv na 37% českých dobrovolníků, nejčastěji u lidí do 30 let věku. Vyznačuje se tím, že směřuje člověka k tomu, aby v dobrovolné činnosti hledal právě ty prvky, které by byly užitečné i pro něho samého.
- Nerozvinutá motivace se projevuje u 23% českých dobrovolníků a je patrná u vysokoškoláků a u střední a starší generace. Tato motivace se omezuje pouze na soubor prvků, jež vytvářejí prostor pro rozhodování dobrovolníků. Patří sem prvky jako je přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné činnosti, důvěra v instituci, pro kterou by měli pracovat a pocit, že se dobrovolnictvím podílí na šíření dobrého úmyslu.

3.2.1 Oceňování dárců krve

Lidé, kteří jsou k dárcovství motivováni po dlouhou dobu (často desítky let), jsou od roku 1960 ČČK oceňováni hned několika stupni (Bohoněk, 2000).

Níže jmenujeme ocenění, která jsou v České republice nejznámější:

Krůpěj krve – předává se prvodárci

Medaile Prof. MUDr. Jana Jánského:

- Bronzová medaile – uděluje se za 10 odběrů
- Stříbrná medaile – uděluje se za 20 odběrů
- Zlatá medaile – uděluje se za 40 odběrů

Zlaté kříže:

- Zlatý kříž ČČK 3. třídy – slavnostní předání za 80 odběrů
- Zlatý kříž ČČK 2. třídy – slavnostní předání na celokrajském setkání za 120 odběrů
- Zlatý kříž ČČK 1. třídy – slavnostní předání na celorepublikovém shromáždění za 160 odběrů

Plaketa ČČK Dar krve – dar života – slavnostní udělení plakety na celorepublikovém shromáždění za 250 odběrů.

Obr. 2 - Ocenění bezpříspěvkovým dárcům ČČK

Zdroj: <https://www.jansky.cz/>

3.2.2 Výhody pro dárce

Výhody pro dárce krve, na které mají po úspěšném odběru nárok, můžeme rozdělit na legislativní výhody, odměny od zdravotních pojišťoven, benefity a akce jednotlivých transfuzních oddělení.

Legislativní výhody

- **Pracovní volno** – v souvislosti s odběrem stanovuje Zákoník práce (zák. 262/2006 Sb., § 203 odst.2d): ...k činnosti dárce při odběru krve a při aferéze; přísluší pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku za dobu cesty k odběru, odběru, cesty zpět a zotavení po odběru, pokud tyto skutečnosti zasahují do pracovní doby v rámci 24 hodin od nástupu cesty k odběru. Nedojde-li k odběru, poskytuje se pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku jen za prokázanou nezbytně nutnou dobu nepřítomnosti v práci.
- **Odečet z daňového základu** – dárce má nárok si za každý bezpříspěvkový (bezplatný) odběr odečíst 3 000 Kč z daňového základu (až do výše 10% daňového základu).

- **Nárok na občerstvení před i po odběru krve** – občerstvení dárcům je nabízeno dle individuálních zvyklostí transfuzního oddělení, například nabízí ke svačině croissant, sendvič, párek, poukaz na stravu v bufetu a výběr nápojů z automatu (káva, čokoláda, voda).
- **Proplacení jízdného a parkovného** -jízdné se vztahuje jak na autobusovou dopravu, tak na dopravu vlastním automobilem (www.prodarce.cz/kategorie/pojistovny/).

Odměny od zdravotních pojišťoven

Jako základ již na transfuzním oddělení dárce dostávají vitamíny či poukazy zdravotních pojišťoven, které se mohou individuálně dle dané pojišťovny lišit.

Dále při porovnání nejčastějších pojišťoven jsou nabízeny v roce 2019 tyto příspěvky (www.prodarce.cz/kategorie/pojistovny/):

VZP dárcům krve, jejích složek a kostní dřeně poskytuje příspěvek ve výši až 2000 Kč na rekondiční a rehabilitační aktivity. Dále nabízí až 35 dnů cestovního pojištění zdarma.

ZP MV ČR nabízí bezpříspěvkovým dárcům kostní dřeně, krve a jejích složek příspěvek až 5000 Kč. Dále nabízí finanční příspěvky v rámci preventivních programů.

VoZP nabízí bezpříspěvkovým dárcům krve, jejích složek a kostní dřeně příspěvek do výše 3000 Kč. Dále poskytuje finanční příspěvky v rámci programu preventivní zdravotní péče.

ČPZP poskytuje bezpříspěvkovým dárcům krve, jejích složek a kostní dřeně příspěvek do výše 6000 Kč. Dále pak finanční příspěvky v rámci preventivních programů.

RBP dárcům krve, jejích složek a kostní dřeně poskytuje příspěvek až 3000 Kč. Dále finanční příspěvky v rámci bonusových programů a preventivních balíčků.

OZP poskytuje bezpříspěvkovým dárcům kostní dřeně, krve a jejích složek příspěvek až 3000 Kč. Dále pak finanční příspěvky v rámci preventivních programů.

Benefity a akce jednotlivých transfuzních oddělení

Každá transfúzní služba si benefity určuje sama. Kupříkladu **nemocnice Nový Jičín a.s.** je ve svém regionu jedinou nemocnicí s komplexní strukturou poskytované péče. Nedílnou součástí je i **transfuzní oddělení**, které zásobuje nejen tuto nemocnici krví. Toto oddělení má krom výše uvedených výhod a benefitů připraveny i své propagační programy či různé akce jako je například:

- Daruj plazmu na Valentýna a dostaneš plazmu.
- Daruj krev s hokejisty a získej permanentku.
- Daruj krev s Mary Kay (zdroj: transfuzní oddělení Nový Jičín).

Hematologicko - transfuzní oddělení Krajské nemocnice Tomáše Bati Zlín pečuje o své dárce tak, že jim poskytuje benefity a pořádá různé akce, kupříkladu jsou to tyto:

- Daruj krev s KORUNKOU LUHAČOVICE a FC Fastav Zlín – tato akce probíhá pravidelně a vždy přiláká k odběru i prvodárce.
- Městské divadlo Zlín nabízí dárcům krve a kostní dřeně finančně zvýhodněné vstupenky a nabízí jim vstupenky v akci 1+1 (k jedné zakoupené vstupence získají druhou zdarma).
- Zábavní park Toboga Galaxie Zlín poskytuje dárcům krve a kostní dřeně vstup 1+1 zdarma. Po zakoupení celodenní vstupenky získá dárce druhou vstupenku ve stejné nebo nižší hodnotě zdarma. Podmínkou je předložení průkazky dárce krve či kostní dřeně, případně potvrzení o vstupu do registru dárců kostní dřeně.

(www.prodarce.cz/lokalita/zlinsky-kraj/)

Krevní centrum (dále jen KC) **Fakultní nemocnice Ostrava** patří mezi jedno z největších zařízení transfuzního lékařství taktéž transfuzní služby v České republice.

Pro své dárce, ale prvodárce má připraveno plno benefitů. Uvedu některé:

- Den pro dárce krve s Revírní bratrskou pokladnou, zdravotní pojišťovnou.
- Vstup do Planetária Ostrava – dárce, který přijde na odběr krve nebo plazmy ve středu může získat volný vstup do Planetária. Ráno pracovník KC vygeneruje v počítači 3 čísla (1x dárce krve, 1x dárce plazmy, 1x dárce plazmy z detašovaného pracoviště v Avion Shopping Parku Ostrava) a kdo toto číslo bude mít jako pořadové, získá vstupenku pro 2 osoby ZDARMA.
- Autoškola Pro Hlučín – autoškola ve spolupráci s KC nabízí dárčům krve slevu na kurz autoškoly v hodnotě 1000 Kč.
- Občerstvení pro dárce – po odběru mají dárce na výběr z 12 druhů sladkého nebo slané překvapení.
- Náramek s označením krevní skupiny - dárce, kteří přijdou k druhému odběru, získají u registrace v evidenci dárce náramek se svou krevní skupinou.
- A další (www.fno.cz/krevni-centrum/akce).

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 PRAKTICKÁ ČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkum bakalářské práce byl zaměřen na motivaci k dobrovolnému dárcovství krve. Šetření bylo provedeno pomocí kvantitativního výzkumu. Jako prostředek k provedení tohoto výzkumu, pro získání potřebných dat a k dosažení stanovených cílů, byl vytvořen papírový strukturovaný dotazník. Dotazník byl určen bezpříspěvkovým dárcům krve a jejich složek darujícím na transfuzním oddělení nemocnice Nový Jičín. Dotazník byl anonymní. U všech otázek bylo možné zvolit pouze jednu odpověď.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu byl zjistit strukturu dárců krve, jejich motivaci a vnímání osvěty k dárcovství krve na transfuzním oddělení nemocnice Nový Jičín. Na základě výzkumu navrhnout nové, potřebné a posilující motivační faktory pro stávající i nové dárce krve a jejich složek.

4.1.1 Dílčí cíle

K naplnění vlastního plánu bakalářské práce byly vymezeny následující dílčí cíle, které se vztahují k teoretické části předkládané práce.

HVO1: Jaká je struktura dárců pro dárcovství krve na transfuzním oddělení Nový Jičín.

HVO2: Jaké je vnímání osvěty stávajících dárců na transfuzním oddělení Nový Jičín.

HVO3: Jaká je motivace dárců k dárcovství krve.

4.1.2 Dílčí výzkumné otázky:

Cíl 1: Zjistit věkovou strukturu dárců krve a jejich složek na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO1: Jaká je věková struktura dárců krve?

Cíl 2: Zjistit strukturu dárců krve a jejich složek dle pohlaví na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 2: Jaká je struktura dárců krve dle pohlaví?

Cíl 3: Zjistit vzdělanostní strukturu dárců krve a jejich složek na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 3: Jaká je vzdělanostní struktura dárců krve?

Cíl 4: Zjistit průměrnou délku darování krve a jejích složek dárců na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 4: Jaká je průměrná délka darování krve?

Cíl 5: Zjistit jaké krevní složky darují dárci nejčastěji na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 5: Jaké krevní složky darují dárci nejčastěji?

Cíl 6: Zjistit názor dárců transfuzního oddělení Nový Jičín na osvětu v oblasti darování krve.

DVO 6: Jaký je názor dárců na osvětu v oblasti darování krve?

Cíl 7: Zjistit motivaci dárců k darování krve na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 7: Jaká je motivace dárců k darování krve?

Cíl 8: Zjistit důvody dárců k ukončení darování krve na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 8: Jaké důvody by vedly dárců k ukončení darování krve?

4.2 Metodika šetření

V této metodické části je popsáno vlastní šetření a stavba dotazníku. Pro zjištění informovanosti a názoru na dobrovolné dárcovství krve byl zvolen kvantitativní výzkum metodou dotazníkového šetření, díky kterému bylo zjištěno velké množství informací za relativně krátký čas. Strukturovaný dotazník obsahoval 11 otázek, přičemž jedna otázka byla otevřená a ostatní otázky byly uzavřené. Respondenti mohli vybrat pouze jednu odpověď.

4.3 Organizace šetření

Výzkum proběhl v listopadu a prosinci 2018. Výběr respondentů z řad dárců krve byl čistě náhodný. Dárcům byl vysvětlen důvod a podstata šetření. Taktéž bylo požádáno o laskavé vyplnění strukturovaného dotazníku. Dotazník byl předán dárcům krve na transfuzním oddělení Nový Jičín.

Celkem bylo rozdáno 250 dotazníků, leč návratnost vyplněných dotazníků činila 127, což je 50,8% návratnosti. Při kódování dotazníků bylo vyloučeno 18 (14,17 %) dotazníků pro chybné nebo neúplné vyplnění otázek. Celkový počet správně vyplněných a použitých dotazníků pro tuto bakalářskou práci bylo 109 (85,83 %). Při zpracovávání dat byly odpovědi převedeny do elektronické formy kódováním v programu Microsoft Excel 2016. Dále byly vypočteny relativní a absolutní hodnoty pro výsledné hodnocení dat.

4.4 Výsledky

Tato část je věnována vyhodnocování získaných odpovědí z dotazníkového šetření. Výsledky byly zpracovány do tabulek a grafů.

4.4.1 Struktura dárců našeho výzkumu

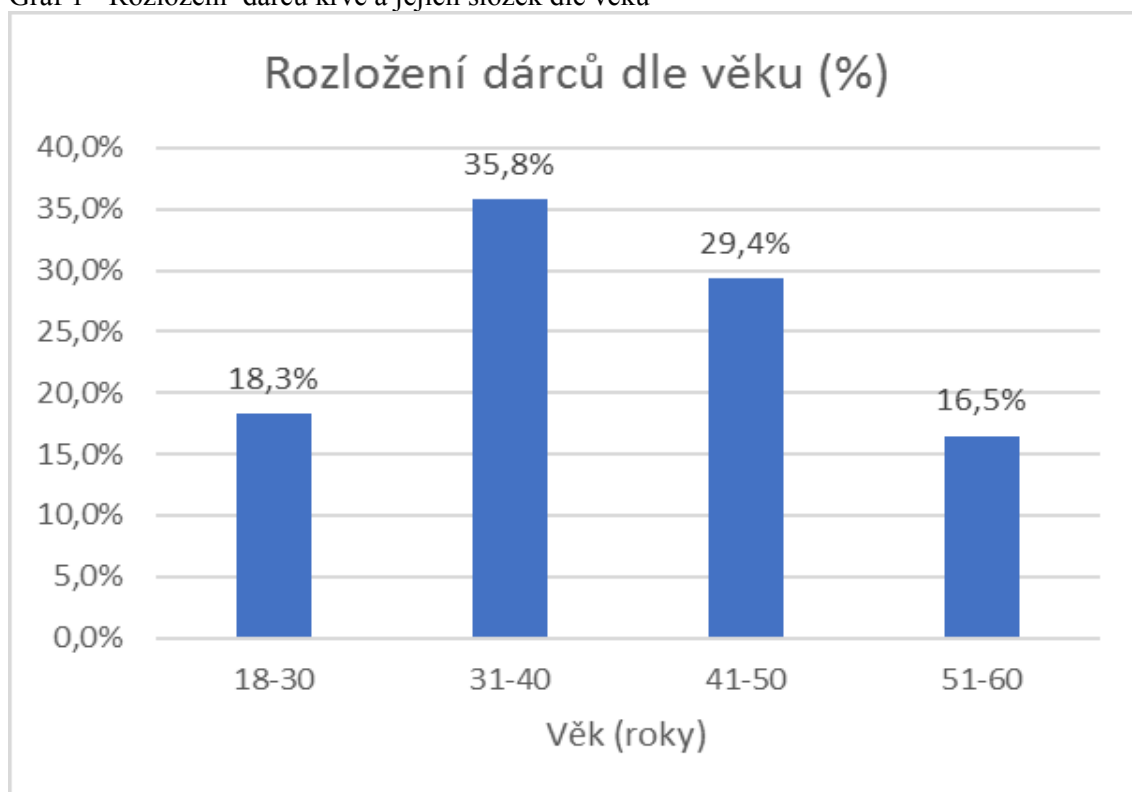
V první hlavní výzkumné otázce jsme se zabývali strukturou dárců účastnících se našeho výzkumu na transfuzním oddělení Nový Jičín.

Cíl 1: Zjistit věkovou strukturu dárců krve a jejich složek na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO1: Jaká je věková struktura dárců krve?

Při pohledu na testovaný soubor seřazený podle věku můžeme pozorovat, že největší počet dárců z 35,8 % (39) byl ve věkové skupině 31 – 40 let. V druhé řadě ve věkové skupině 41 – 50 let a to z 29,4 % (32). Dále potom byli zastoupeni dárči ve věkové skupině 18 – 30 let z 18,3 % (20) a v poslední řadě v 16,5 % (18) dárči ve věku 51 – 60 let (graf 1).

Graf 1 - Rozložení dárců krve a jejich složek dle věku

Zdroj: vlastní zpracování

Zajímalo nás, zda v nějakém věkovém rozmezí daruje určité pohlaví krev a její složky častěji. Proto jsme rozčlenili získané data dle věku a pohlaví (tab. 2). Při tomto porovnání po-

hlaví dárců v závislosti na věku můžeme vidět, že muži darovali krevní složky nevíce ve věku 31 – 40 let a to v 24,8 % z celkového počtu mužů. Ženy v tomto souboru obsahovaly největší skupinu ve věku 41 – 50 let (17,4 %).

Tab. 5 - Rozdělení dárců dle pohlaví a věku darování krve a jejích složek

Pohlaví v závislosti na věk dárců	Věk (roky)								Celkem	
	18-30		31-40		41-50		51-60			
	N	N (%)	N	N (%)	N	N (%)	N	N (%)	N	N (%)
Muži	12	11,0%	27	24,8%	13	11,9%	10	9,2%	62	56,9%
Ženy	8	7,3%	12	11,0%	19	17,4%	8	7,3%	47	43,1%
Celkem	20	18,3%	39	35,8%	32	29,4%	18	16,5%	109	100,0%

Legenda – N – absolutní četnost, N (%) – relativní četnost

Zdroj: vlastní zpracování

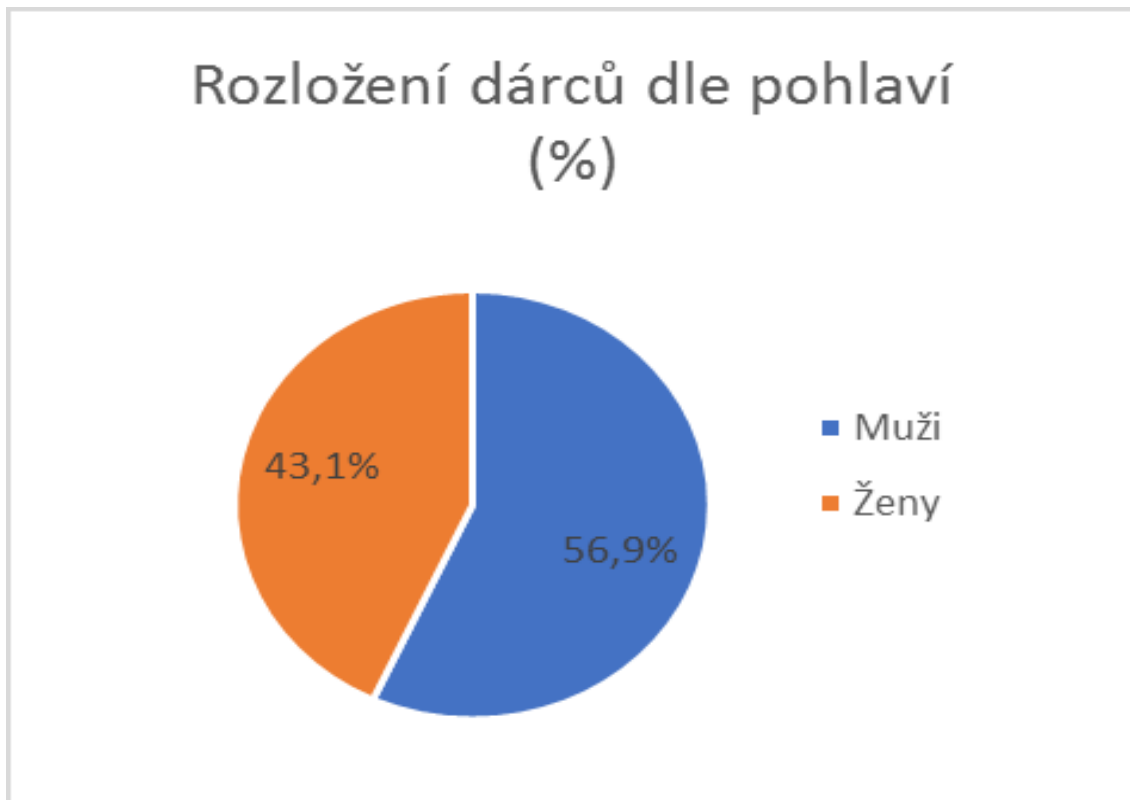
Cíl 2: Zjistit strukturu dárců krve a jejích složek dle pohlaví na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 2: Jaká je struktura dárců krve dle pohlaví?

Celkový výsledný soubor tohoto výzkumu obsahoval 109 respondentů. V tomto souboru bylo zastoupeno 62 (56,9 %) mužů a 47 (43,1 %) žen.

V celkovém souboru respondentů (graf 2) převládali jako dárci krve a jejích složek muži a o v 56,9 %. Ženy darovaly krev a její složky v 43,1 %. Muži tedy darovali o 13,1 % krev a její složky častěji než ženy.

Graf 2 - Rozložení dárců krve a jejích složek dle pohlaví

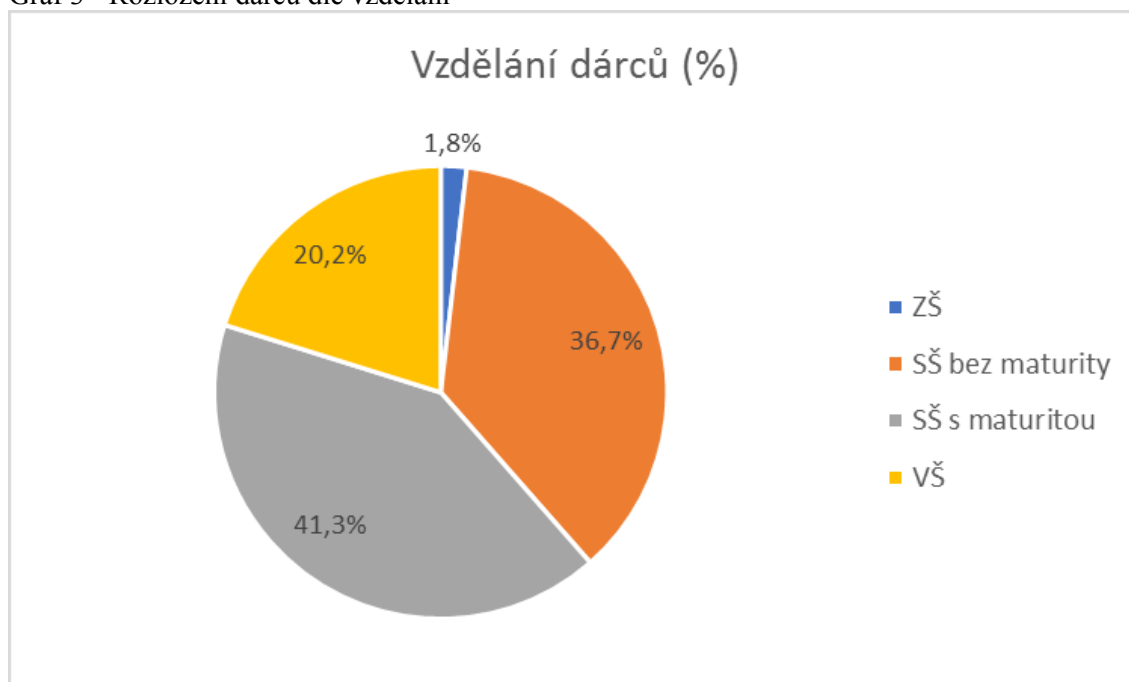
Zdroj: vlastní zpracování

Cíl 3: Zjistit vzdělanostní strukturu dárců krve a jejich složek na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 3: Jaká je vzdělanostní struktura dárců krve?

V celkovém souboru můžeme vidět (graf 3), že největší počet dárců 45 (41,3 %) měl vystudované středoškolské vzdělání s maturitou. Na druhém místě byli dárce s absolvováním středoškolského vzdělání bez maturity 40 (36,7 %). Dále vysokoškolsky vzdělaní dárce v počtu 22 (20,2 %) a nejmenší počet pak dárce s dokončeným základním vzděláním 2 (1,8 %).

Graf 3 - Rozložení dárců dle vzdělání

Legenda – ZŠ -základní škola, SŠ – střední škola, VŠ – vysoká škola
Zdroj: vlastní zpracování

Cíl 4: Zjistit průměrnou délku darování krve a jejích složek dárců na transfuzním oddělení Nový Jičín.

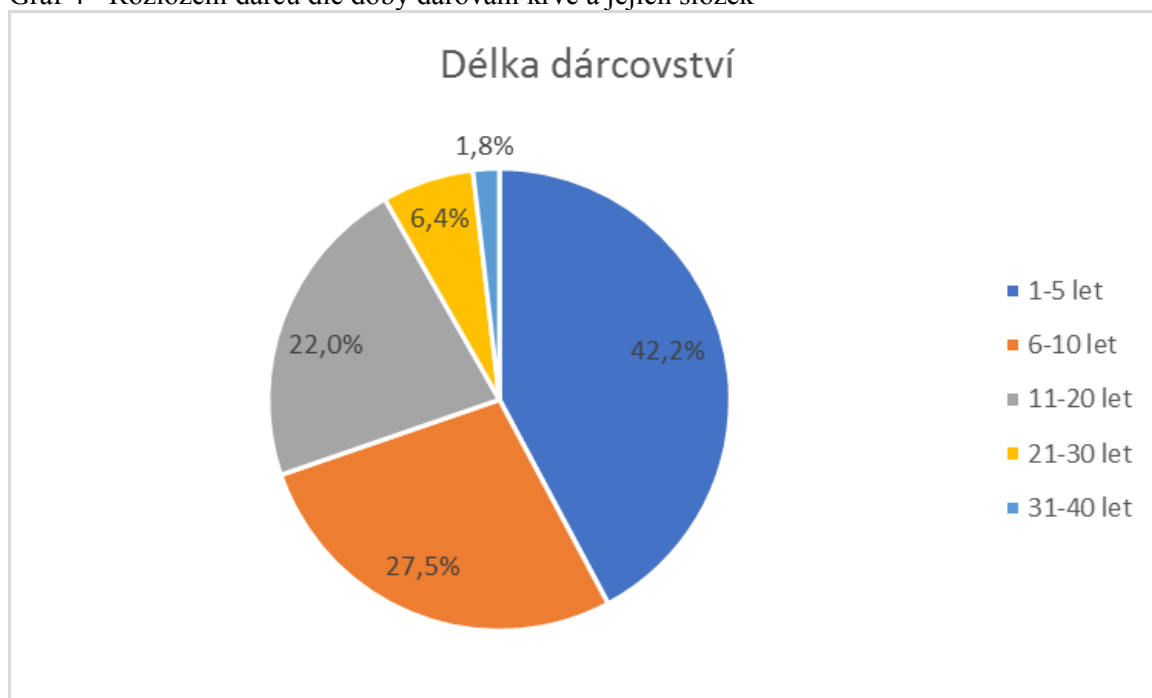
DVO 4: Jaká je průměrná délka darování krve?

V další výzkumné otázce jsme se respondentů ptali, jak dlouho průměrně darují na transfúzní stanici v Novém Jičíně krev a její složky.

Z vyhodnocených dat jsme zjistili, že v celkovém souboru největší počet dárců darovalo krev v časovém rozmezí 1 – 5 let a to v 42,2 %. Dále v rozmezí 6 – 10 let darovalo 27,5 % dárců, 11 – 20 let 22 % dárců, 21 – 30 let 6,4 % dárců a pouze 1,8 % dárců darují 31 – 40 let (graf 4).

Z našeho výzkumu jsme zjistili, že v největší míře v celkovém souboru průměrně darovali krev a její složky dárci, kteří opakovaně docházejí darovat 1 – 5 let a to v 42,2 %.

Graf 4 - Rozložení dárců dle doby darování krve a jejích složek

Zdroj: vlastní zpracování

Cíl 5: Zjistit jaké krevní složky darují dárči nejčastěji na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 5: Jaké krevní složky darují dárči nejčastěji?

Další stanovený cíl se zaměřoval na to, co dárči v našem souboru nejčastěji z krve a krevních složek darují.

Při rozdělení souboru dle pohlaví a stanovené složky krve (plná krev, plná krev a plazma, plná krev a červené krvinky) jsme zjistili, že nejčastěji a to v 62,4 % darují dárči kombinaci plné krve a plazmy (tab. 3). Platí to jak v populaci mužů (59,7 %), tak v populaci žen (66,0 %).

Tab. 6 - Rozdělení dárců dle pohlaví a složek darované krve

Četnost pohlaví a darované krevní složky	Složky krve (N %)			
	Plná krev	Plná krev a plazma	Plná krev a červené krvinky	Celkový součet
Muži	32,30%	59,70%	8,10%	56,9%
Ženy	31,90%	66,00%	2,10%	43,1%
Celkový soubor	32,10%	62,40%	5,50%	100,0%

Legenda: N (%) – relativní četnost

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.2 Vnímání osvěty dárci

V tomto dílčím cíli jsme se zaměřili na zjištění, jak dárci transfúzní stanice Nový Jičín vnímají a hodnotí osvětu k tématice dárcovství krve v České republice.

Cíl 6: Zjistit názor dárců transfúzního oddělení Nový Jičín na osvětu v oblasti darování krve.

DVO 6: Jaký je názor dárců na osvětu v oblasti darování krve?

V šestém cíli nás zajímal názor dárců, zda je podle nich osvěta v ČR dostačující.

Odpovědi z dotazníků na dotaz k dostatečné osvětě nám ukázal, že si v 60,6 % dárci myslí, že v ČR není dostatečná osvěta podílející se na edukaci a motivaci k dárcovství krve. Ve zbylých 39,4 % jsou názoru opačného (tab. 4).

Tab. 7 - Názor dárců na dostatečnou osvětu v ČR

Dotaz na dostatečnou osvětu	N	N (%)
Ano	43	39,4%
Ne	66	60,6%
Celkem	109	100,0%

Legenda: N – absolutní četnost, N (%) – relativní četnost

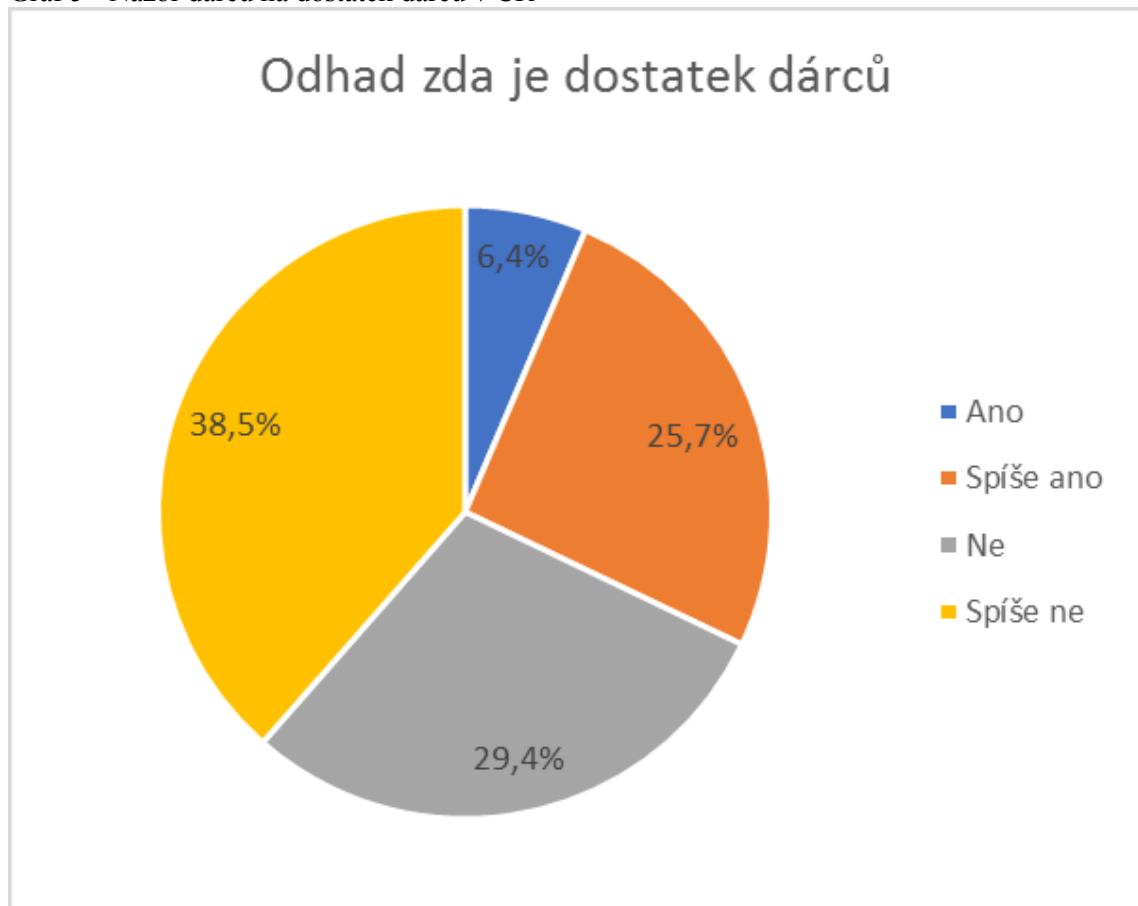
Zdroj: vlastní zpracování

Dále nás zajímalo, jaký mají dárci názor na dostatek dárců krve a jejich složek v České republice.

V této otázce zda si dárci myslí, že je dostatek dárců v ČR, měli dárci na výběr ze čtyř možností. Nejčastější odpověď byla v 38,5 %, že *spíše není* dostatek dárců krve a jejich složek v ČR. V 29,4 % dotazovaní zaznačili jasnou odpověď, že *není* dostatek dárců krve a jejich složek v ČR. Ve 25,7 % se dárci domnívají, že *spíše je* dostatek dárců a v 7,4 % udávají dostatek dárců (graf 5).

Graf 5 - Názor dárců na dostatek dárců v ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Při této problematice jsme chtěli ještě zhodnotit, čím by stávající dárci motivovali nové dárce k odběrům krve.

V této otevřené otázce měli dárci navrhnout, jakým způsobem by motivovali lidi k dobrovolnému dárcovství krve. Po vyhodnocení nejčastějších odpovědí, které nalezneme v tab. 5, můžeme vidět, že větší část dárců (26,6 %) se k této problematice vůbec nevyjádřila. Dále již jako významné tři motivy dárci uváděli *propagaci v médiích a na sociálních sítích* (12,8 %), *nabízení stávajících benefitů* (11,9 %), *životní důležitost tohoto činu a pomoc druhým* (11,0 %).

Tedy mezi hlavní tři motivace stávající dárci v 11 % z celkového souboru uváděli, že by nové dárce motivovali důvodem jako pomoc druhým lidem.

Tab. 8 - Návrhy dárců jak motivovat nové dárcce

Návrh motivace k dárcovství	N	N (%)
Nevyjádřili se	29	26,6%
Propagace v mediích, soc. sítích	14	12,8%
Nabízené stávající benefity	13	11,9%
Životní důležitost tohoto činu	12	11,0%
Brzká osvěta (již na základní škole)	9	8,3%
Neví	8	7,3%
Vzor osobním příkladem	6	5,5%
Motivace je dostačující	4	3,7%
Nemotivovat nové dárcce	2	1,8%
Slevy na sportovní aktivity, wellness	2	1,8%
Dobrý vnitřní pocit	2	1,8%
Je to v povaze lidí	1	0,9%
Potřeba krve pro sebe	1	0,9%
Peníze	1	0,9%
Týden dovolené navíc	1	0,9%
Lepší výhody od pojišťoven	1	0,9%
Vyšší odpočet daně	1	0,9%
Podpora zaměstnavatele	1	0,9%
Povinně darovat	1	0,9%
Celkem	109	100,0%

Legenda: N – absolutní četnost, N (%) – relativní četnost

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.3 Motivace dárců k dárcovství

V tomto cíli jsme si stanovili za úkol zjistit různé motivace dárců k darování krve a jejich složek a jejich chování pod vlivem motivů.

Cíl 7: Zjistit motivaci dárců k darování krve na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 7: Jaká je motivace dárců k darování krve?

V tomto cíli jsme si stanovili za úkol zjistit, jaké byly motivace dárců k darování krve a jejich složek a jejich chování pod vlivem motivů.

Při této otázce dárči vybírali v dotazníku jednu nejbližší odpověď ze čtyř předepsaných (tab. 6). Po zhodnocení otázky týkající se motivace lidí k dárcovství krve jsme zjistili, že 83,5 % dárců z celého souboru daruje krev z důvodu, že *považují dárcovství za správné a potřebné*. Ostatní důvody pro dárcovství byly zodpovězeny méněkrát než v 10 % a to v 9,2 % byly pro dárce motivující *dárcovské výhody (paragraf, daňový odpočet..)*, v 5,5 % označili důvod jako *já/můj blízký dostal krevní transfuzi, a tímto činem chci tuto pomoc oplatit* a v 1,8% byly motivem k dárcovství *zaujetí náborovou akcí oddělení*.

Tab. 9 - Motivace dárců k darování krve a jejích složek

Motivace	N	N (%)
Správné a potřebné	91	83,5%
Odplata	6	5,5%
Náborová akce	2	1,8%
Benefity	10	9,2%
Celkem	109	100,0%

Legenda: N – absolutní četnost, N (%) – relativní četnost

Zdroj: vlastní zpracování

Při pohledu na motivy k dárcovství v závislosti na věku můžeme vidět, že všechny věkové kategorie jako hlavní motiv darování krve označují, že *považují dárcovství za správné a potřebné* (tab. 7). Ve 12,8 % byl pro věkovou skupinu 31 – 40 let důležitý motiv ve formě benefitů - *dárcovské výhody (paragraf, daňový odpočet..)*. A ve věkové kategorii 41 – 50 let byl častěji určený motiv v 9,4 % *já/můj blízký dostal krevní transfuzi, a tímto činem chci tuto pomoc oplatit* a také v 9,4 % motiv benefitů.

Tab. 10 – Motivace dárců v závislosti na věku

Věk/motivace	Motivace (N %)				
	Správné a potřebné	Odplata	Náborové akce	Benefity	Celkový součet
18-30 let	85,0%	5,0%	5,0%	5,0%	18,3%
31-40 let	84,6%	2,6%	0,0%	12,8%	35,8%
41-50 let	78,1%	9,4%	3,1%	9,4%	29,4%
51-60 let	88,9%	5,6%	0,0%	5,6%	16,5%
Celkový soubor	83,5%	5,5%	1,8%	9,2%	100,0%

Legenda: N (%) – relativní četnost

Zdroj: vlastní zpracování

U této problematiky jsme se dále zaměřili na to, zda ženy a muži mají rozdílné motivy k darování krve a jejích složek. Při pohledu na motivaci dárců v našem souboru rozdělených dle pohlaví v grafu 6 můžeme vidět, že ženy jsou z 85,1 % motivovány pocitem, kdy dárcovství považují za správné a potřebné. Zbylé motivy k dárcovství jsou zanedbatelné. Hlavní motiv k dárcovství pro muže je také z 82,3 % pocit správnosti a potřebnosti tohoto činu. Na druhém místě jsou motivováni z 12,9 % dárcovskými výhodami, jako jsou například paragraf, daňový odpočet,...

Graf 6 - Motivace dárců k darování krve a jejích složek dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Další naše otázka byla zaměřená na zjištění, vlivu motivů na vzdělanost dárců.

Všichni dárči se základním vzděláním byli motivováni pro darování krve a jejích složek pocitem správnosti a potřebnosti darování. Středoškolští dárči bez maturity byli k darování krve motivováni v první řadě v 87,5 % z důvodů pocitu správnosti a potřebnosti tohoto konání, v druhé řadě v 7,5 % byli motivováni benefity a v poslední řadě náborovými akcemi a odčiněním toho, že blízký člověk dostal transfuzi. Středoškolští dárči s maturitou byli také nejčastěji v 75,6 % motivováni pocitem správnosti a potřebnosti, na druhém místě (13,3 %) udávali benefity, potom odčiněním, že jejich blízký dostal transfuzi a na posledním místě je motivovaly náborové akce. Vysokoškolští dárči byli také motivováni vnitřním pocitem správnosti a potřebnosti darování krve z 90,9 %, na druhém místě benefity a odčiněním darování za svou blízkou osobu (tab. 8).

Konstatujeme, že středoškolští dárči s maturitou byli k darování krve v první řadě a to v 75,6 % motivováni pocitem správnosti a potřebnosti.

Tab. 11 - Motivace dárců k darování krve a jejích složek v závislosti na vzdělání

Vzdělání/motivace	Motivace (N %)				
Vzdělání	Správné a potřebné	Odplata	Náborová akce	Benefity	Celkový součet
ZŠ	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,8%
SŠ bez maturity	87,5%	2,5%	2,5%	7,5%	36,7%
SŠ s maturitou	75,6%	8,9%	2,2%	13,3%	41,3%
VŠ	90,9%	4,5%	0,0%	4,5%	20,2%
Celkový soubor	83,5%	5,5%	1,8%	9,2%	100,0%

Legenda: N (%) – relativní četnost, ZŠ – základní škola, SŠ – střední škola, VŠ – vysoká škola

Zdroj: vlastní zpracování

Cíl 8: Zjistit důvody dárců k ukončení darování krve na transfuzním oddělení Nový Jičín.

DVO 8: Jaké důvody by vedly dárce k ukončení darování krve?

Stejně jak nás zajímaly motivace k darování krve, tak jsme se zaměřili v další výzkumné otázce i na důvody, proč by dárce darování krve a jejích složek ukončili.

Ze zhodnocení odpovědí dárců v dotazníku proč by ukončili dobrovolné dárcovství, byly udány hlavním důvodem z 89,9 % v celkovém souboru zdravotní potíže (tab. 9). Zbylé důvody byly v odpovědích uváděny méně než v 5 % (zrušení benefitů – 4,6 %, nesouhlas zaměstnavatele – 4,6 % a v 0,9 % bylo uvedena změna bydliště).

Konstatujeme, že hlavním důvodem k ukončení dárcovství v celkovém souboru byly uváděny v 89,9 % zdravotní potíže.

Tab. 12 - Důvody k ukončení dárcovství

Důvod ukončení dárcovství	N	N (%)
Zrušení benefitů	5	4,6%
Zdravotní potíže	98	89,9%
Změna bydliště	1	0,9%
Nesouhlas zaměstnavatele	5	4,6%
Celkový součet	109	100,0%

Legenda: N – absolutní četnost, N (%) – relativní četnost

Zdroj: vlastní zpracování

4.5 Shrnutí výsledků

Hlavním řešeným cílem této práce bylo zjistit strukturu dárců krve, jejich motivaci a vnímání osvěty k dárcovství krve na transfuzním oddělení Nemocnice Nový Jičín. Na základě nasbíraných dat jsme mohli všechny stanované oblasti v jednotlivých dílčích výzkumných otázkách vyhodnotit, proto hodnotíme, že hlavní cíl byl splněn.

Při hodnocení první hlavní výzkumné otázky, kdy jsme mapovali strukturu dárců krve v našem výzkumu, jsme došli v jednotlivých dílčích výzkumných otázkách k závěrům, že největší procento dárců a to 35,8 % byli respondenti z celkového souboru ve věku 31 - 40 let. Zde se potvrzuje, že jsou to lidé v produktivním věku s dobrou fyzickou a zdravotní kondicí. Při vyhodnocení dárců z pohledů pohlaví se prokázalo, že v největší míře darovaly krev ženy ve věku 31 – 40 let a muži ve věku 41 – 50 let. Muži v tomto souboru darovali krev a její složky o 13,1 % častěji než ženy. Usuzujeme, že ženy darují méně často z důvodu fyziologického omezení v dané transfuzní stanici, kdy ženy mohou darovat plnou krev co 4 měsíce a muži co tři. Dále jsme zjistili, v největší míře darovali krev a její složky dárči se středoškolským vzděláním s maturitou a na druhém místě středoškolsky vzdělaní dárči bez maturity. Podle sčítání lidu z roku 2011 (https://eprehledy.cz/vzdelani_obyvatel_cr.php) je největší procento lidí se vzděláním středoškolským bez maturity. Proto si dovoluujeme tvrdit, že dárči se středoškolským vzděláním s maturitou jsou více uvědomělí. Také nás zajímala průměrná délka darování krve a jejich složek. Zde jsme došli k závěru, že nejčastěji dárči na novojičínské stanici docházejí darovat 1 – 5 let a v největší míře darují plnou krev a plazmu.

Druhá hlavní výzkumná otázka byla zaměřena na zjištění vnímání osvěty stávajících dárců. Stávající dárči byli z větší části toho názoru, že v České republice není dostatečná osvěta podílející se na edukaci a motivaci k dárcovství krve. Dále nejčastěji odpovídali, že není a spíše není v České republice dostatek dárců. Toto povědomí odpovídá aktuálnímu všeobecnému stavu dárců na transfuzních odděleních a častých naléhavých výzev žádajících dárce o darování krve. Dále by stávající dárči motivovali nové dárce propagací v médiích a na sociálních sítích (12,8 %), nabízením stávajících benefitů (11,9 %), životní důležitostí tohoto činu a pomoc druhým (11,0 %).

Třetí hlavní výzkumná otázka se dotazovala na motivaci dárců k dárcovství krve. Pomoci dílčích výzkumných otázek jsme zjistili, že hlavní motivací k darování krve byli v 83,5 % dárči vedeni pocitem, kdy považují dárcovství za správné a potřebné. Věk, pohlaví ani

vzdělání dárců nemění hlavní zmiňovaný motiv k dárcovství. Potvrzujeme, že nejsilnější je vnitřní motivace, se kterou by se mělo v náborových akcích pracovat. A s dárcovstvím, které je dobrovolné a ovlivněno také dalšími faktory se váže i jejich ukončení. V našem výzkumu z 90 % dárce uvedli, že hlavním důvodem ukončení dárcovství by byly zdravotní potíže.

Dárcovství krve je a vždy bude potřebné a nejdůležitější. Je to činnost, která pomáhá zachraňovat lidské životy. V tomto procesu je potřebná motivace, proto bychom ji měli u dárců dále podporovat, rozvíjet a to nejen benefity, ale i lidským přístupem. Udělat ten první správný krok a jít ostatním lidem příkladem.

ZÁVĚR

Teoretická část bakalářské práce je věnována dobrovolnictví, problematice dárcovství obecně a především motivovanosti k dobrovolnému dárcovství krve. V těchto hlavní kapitolech jsou rozebrány zejména základní pojmy, nadace a nadační fondy, legislativa, historie a současnost transfuzních stanic, kritéria k dobrovolnému dárcovství, motivace, osvěta a benefity s tímto skutkem spojené.

Obsah teoretické části je zaměřen na výzkum 3 stanovených cílů. První cíl byl orientován na dárce samotného, druhý cíl zas na osvětu a poslední, třetí cíl, na motivaci lidí k dárcovství krve. Výzkum byl proveden anonymním dotazníkovým šetřením. Dotazníky byly rozdány na transfuzní stanici Nový Jičín.

Tímto tématem jsem se zabývala nejen proto, že jsem pracovala na transfuzním oddělení v Novém Jičíně, ale především proto, že jsem také dobrovolnou dárkyní krve. Vím, jak je zapotřebí krve a jak se těžko noví dárce hledají a stávající zase udržují. Na základě výzkumných zjištění navrhuji následující:

- Ve větší míře využívat média pro propagaci dárcovství krve a k motivování nových dárců krve.
- Měla by probíhat edukace ve školách a to jak na základních, středních, tak i vysokých. Edukací by se dostalo více osvěty do povědomí především mladé laické veřejnosti a tím by se zvýšila motivace k samotnému činu darování krve. Navrhovala bych toto téma zařadit do předmětu občanská výchova, dále do předmětů týkající se dobrovolnictví, motivace aj.
- Veřejnost více informovat, motivovat, pořádat na téma dobrovolné dárcovství krve vzdělávací akce, semináře a tím tak poukázat na důležitost i pozitivní stránku tohoto činu.
- Zavést pro veřejnost dny otevřených dveří na transfuzních odděleních, aby si lidé mohli prohlédnout vybavení a místnosti. Takto může nejen personál transfuzního oddělení, ale i dárce veřejnost motivovat a zároveň jim poskytnout cenné informace, přičemž mohou snížit zbytečné obavy týkající se dárcovství krve a vzbudit tak jejich zájem o tento ušlechtilý skutek.
- Zamyslet se nad požadavky dárců a stanovit benefity inspirující počin k dobrovolnému dárcovství krve.

„Život činný je opravdový život. Zahálka je hrobem člověka zaživa. Co máš udělat, do toho se dej s chutí; co sám můžeš udělat, to nečekej od jiných a bez příčiny neodkládej s ničím. Když můžeš někomu pomoci, učiň to s největší radostí.“

Jan Amos Komenský

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ARMSTRONG, Michael., Stephen TAYLOR. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy*. 13. vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5258-7.
2. BOUKAL, Petr. *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4487-2.
3. DOBROTOVÁ, Miroslava a Peter KUBISZ. *Hematológia a transfuziológia: učebnica*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-8090-000-0.
4. FRIČ, Pavol a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: výsledky výzkumu NROS a Agnes*. Praha: NROS a AGNES, 2001. ISBN 80-902633-7-2.
5. FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903-6968-9.
6. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 309 s. ISBN 80-7178-473-7.
7. NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7.
8. PENKA, Miroslav a Eva TESAŘOVÁ. *Hematologie a transfuzní lékařství*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3460-6.
9. ŘEHÁČEK, Vít a Jiří MASOPUST. *Transfuzní lékařství*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4534-3.
10. ŠVEJNOHA, Josef. *Jan Janský. Objevitel čtvrté krevní skupiny*. Praha: Český červený kříž, 2000. ISBN 80-239-2034-0.
11. TOMEČKOVÁ, Ivana. *Aktivní občan a rozvoj lokálních prostředí a regionu*. Masarykova veřejná knihovna, 2012. ISBN 978-80-904967-0.
12. TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

Časopisy a sborníky

1. BOHONĚK, Miloš. *Krev jako léčivo: informace pro dárce krve*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2000.

2. BOUČKOVÁ, Pavla, Pavel UHL a SIRIUS. *Dárcovství: význam a aspekty* [Dárcovství obecně]. In: Šancedětem.cz [online]. Praha: Sirius, 2011-, publikováno: 22. 6. 2011, aktualizováno: 23. 7. 2012 [cit. 2014-03-11]. ISSN 1805-8876. Dostupné z: /cs/chci-pomoci/darcovstvi-vyznam-a-aspekty.shtml
3. HAUEROVÁ, Michaela. *Jak se vyšetřovali dárci krve na TO Plzeň*. 12. český a slovenský hematologický a transfuziologický sjezd s mezinárodní účastí. Sborník abstrakt. 2013.
4. NEDVĚD, Jan. *Počátky dějin transfuze ve světě a u nás. Myty, fakta, osobnosti*. *Transfuze a hematologie dnes*, 2009, 15 s. 10-13.
5. NIKLIČEK, Ladislav a Karel ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha: Avicenum, 1985.
6. PROCHÁZKA, Jiří a Josef ŠVEJNOHA. *40 let bezpříspěvkového dárcovství krve*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2000.

Internetové zdroje

1. ČESKÝ ROZHLAS. *Daruj krev* [online]. © 1997-2019 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/darujkrev/>
2. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. *Oceňování bezplatných dárců krve* [online] © 1999 - 2019 [cit. 2019-03-05]. Český červený kříž. Dostupné z: <https://www.cervenkykruz.eu>
3. ČERVENÝ KŘÍŽ. *Daruj krev, daruješ život* [online]. © 2010 - 2019 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.darujzivot.eu/>
4. FÓRUM DÁRCŮ. *Dárcovství v Česku* [online]. © 2019 [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://www.donorsforum.cz/o-darcovstvi/darcovstvi-v-cesku.html>
5. KISS RADIO. *Pojďte spolu s rádiem Kiss darovat krev i v Ostravě*. [online]. © 2019 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.kiss.cz/akce/pojdte-spolu-s-radiem-kiss-darovat-krev-i-v-ostrave--107.html>
6. KREVNÍ CENTRUM. *Akce* [online]. © 2009 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.fno.cz/krevni-centrum/akce>
7. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Metodické opatření*. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/11/2017-metodicke-opatreni-ke-koncepci-trasfuzni-sluzby_13481_3702_1.html#http://www.mzcr.cz

8. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Dobrovolníci OSN* [online]. © 2019 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/mnohostranna_zrs_cr/osn/dobrovolnici_osn_un_volunteers.html
9. PRODÁRCE. *Benefity pro dárce krve* [online]. © 2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://www.prodarce.cz/lokalita/zlinsky-kraj/>
10. PRODÁRCE. *Pojišťovny* [online]. © 2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: www.prodarce.cz/kategorie/pojistovny/
11. PROLÉKAŘE. *Historie a současnost transfúzní služby*. [online] © 2008-2019 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/transfuzehematologie-dnes/2009-3-supplementum/transfuzni-sluzba-historie-a-soucasnost-30886>
12. PŘEHLEDY. *Vzdělání obyvatel* [online]. © 2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: https://eprehledy.cz/vzdelani_obyvatel_cr.php
13. ŠANCE DĚTEM. *Dárcovství* [online] © 2019 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/chci-pomoci/darcovstvi-zakladni-pojmy.shtml#individualni-darcovstvi>
14. ŠANCE DĚTEM. *Význam a aspekty dárcovství*. [online]. © 2019 [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/odborna-knihovna/darcovstvi-vyznam-a-aspekty-darcovstvi-obecne-27398.html>
15. TRANSFUZNÍ SPOLEČNOST. *Legislativní normy* [online]. © 2019 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: http://www.transfuznispolecnost.cz/index.php?page=dokumenty&identifikator_kategorie=LEGISLATIVNI_NORMY
16. ÚHKT. *Darování krve*. Ústav hematologie a krevní transfúze. [Online] 2019. <http://www.uhkt.cz/darci/darovani-krve>.
17. UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ. *Daruj krev s FHS* [online]. © 2019 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://fhs.utb.cz/aktuality-akce/darujte-krev-s-fhs/>
18. ÚZIS. *Transfúzní služba* [online]. © 2019 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-statistika/transfuzni-sluzba>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
ČČK	Český červený kříž
ČPZP	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna
ČR	Česká republika
FHS	Fakulta humanitních studií
HIV	Human immunodeficiency virus, virus lidského imunodeficitu
KC	Krevní centrum
Obr. č.	Obrázek číslo
OSN	Organizace spojených národů
OZP	Oborová zdravotní pojišťovna
RBP	Revírní bratrská pokladna
Tab.	Tabulka
TO	Transfuzní oddělení
ÚZIS ČR	Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky
VoZP	Vojenská zdravotní pojišťovna
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna
WHO	World Health Organization, Světová zdravotnická organizace
ZP MV ČR	Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra České republiky
ZTP	Zpracovatelská transfuzní služba
§	Paragraf

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Maslowova hierarchie potřeb	16
Obrázek č. 2 Ocenění bezpříspěvkovým dárcům ČČK	19

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Registry dárců krve	13
Tabulka 2 Faktory motivace	15
Tabulka 3 Složky motivace	15
Tabulka 4 Akce a projekty TO	17
Tabulka 5 Rozdělení dárců dle pohlaví a věku darování krve a jejích složek	27
Tabulka 6 Rozdělení dárců dle pohlaví a složek darované krve	30
Tabulka 7 Názor dárců na dostatečnou osvětu v ČR	31
Tabulka 8 Návrhy dárců jak motivovat nové dárce	33
Tabulka 9 Motivace dárců k darování krve a jejích složek	34
Tabulka 10 Motivace dárců v závislosti na věku	34
Tabulka 11 Motivace dárců k darování krve a jejích složek v závislosti na vzdělání ...	36
Tabulka 12 Důvody k ukončení dárcovství	36

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Rozložení dárců krve a jejích složek dle věku	26
Graf 2 Rozložení dárců krve a jejích složek dle pohlaví	28
Graf 3 Rozložení dárců krve dle vzdělání	29
Graf 4 Rozložení dárců krve dle doby darování krve a jejích složek	30
Graf 5 Názor dárců na dostatek dárců v ČR	32
Graf 6 Motivace dárců k darování krve a jejích složek	35

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník pro předvýzkum

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PŘEDVÝZKUM

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Gabriela Mazare a studuji 3. ročník bakalářského studia na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta humanitních studií, obor Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění tohoto krátkého anonymního dotazníku, v němž prosím odpovídejte pravdivě. Vyplnění nezabere více než 10 minut. Dotazník bude sloužit jako podklad k mé bakalářské práci Motivace k dárcovství ve vybrané oblasti neziskového sektoru – dobrovolní dárci krve. U každé otázky zaškrtněte pouze jednu odpověď.

Děkuji za Váš čas.

1. Jaké je Vaše pohlaví?
  - a) Muž
  - b) Žena

2. Kolik je Vám let?
  - a) 18 - 30
  - b) 31 - 40
  - c) 41 - 50
  - d) 51 - 65

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) Základní
  - b) Středoškolské bez maturity
  - c) Středoškolské s maturitou
  - d) Vysokoškolské

4. Kolik let darujete krev nebo její složky?
  - a) 1 - 5
  - b) 6 - 10
  - c) 11 - 20
  - d) 21 - 30
  - e) 31 - 40

5. Proč navštěvujete toto transfuzní oddělení?
  - a) Transfuzní oddělení je v blízkosti domova
  - b) Chodí tady darovat příbuzní či známí
  - c) Je zde laskavý a milý personál
  - d) Zaujaly mě nabízené benefity

6. Jaká byla Vaše motivace k dárcovství krve?
  - a) Považuji dárcovství za správné a potřebné
  - b) Já /můj blízký dostal krevní transfuzi, chci to tímto činem oplatit
  - c) Zaujala mě náborová akce oddělení
  - d) Dárcovské výhody (paragraf, daňový odpočet,...)

7. Myslíte si, že je v České republice dostatek dárců krve a jejich složek?
- a) Ano
  - b) Spíše ano
  - c) Ne
  - d) Spíše ne
8. Myslíte si, že je v České republice dostatečná osvěta podílející se na edukaci a motivaci k dárcovství krve a jejich složek?
- a) Ano
  - b) Ne
9. Jakým způsobem by jste motivoval/a lidi k dobrovolnému dárcovství krve?
.....
10. Co by Vás přimělo k tomu, aby jste ukončil(a) dobrovolné dárcovství krve?
- a) Zrušení benefitů
  - b) Zdravotní potíže
  - c) Změna bydliště
  - d) Nesouhlas zaměstnavatele
11. Co darujete?
- a) Pouze plnou krev
  - b) Plnou krev a plazmu
  - c) Plnou krev a červené krvinky

Děkuji za ochotu a vyplnění dotazníku.

Gabriela Mazare